

1970'te altı, 1976'da on iki, 1977'de on üç yaşındaydım.

15-16 Haziran 1970'i hatırlamıyorum. Sonraları öğrendim ne olduğunu. Türk 1 Mayıs'ıdır.

1 Mayıs 1976'da okuldan dönüyordum. Karaköy'de rastladım 1 Mayıs'a. Galata Köprüsü'nden geliyordu ucu gözükmeyen kortej. Selanik Pasaj'ının önündeydim. Altgeçitten karşıya geçip vapura gidecektim.

1 Mayıs 1977'de anneannelerden dönüyordum. Beşiktaş'ta otobüs durağında 111 ya da 112 bekliyordum. Ucu gözükmeyen kortej Barbaros Bulvarı'nın yukarisından doğru geliyordu.

36 yıl olmuş. Bir daha hiç rastlamadım 1 Mayıs'a.

1990-1991'de madenci yürüyüşü olmuş Zonguldak'tan Ankara'ya. Ben o zamanlar New York'tayım. Sonradan öğrendim ne olduğunu.

* * *

1 Mayıs'ın ne olduğu çok basittir. Onun için 1 Mayıs böyle yaygın ve bunca uzun süredir varlığını sürdürür. 1 Mayıs birliğe karşılık gelir.

1 Mayıs için bir de dayanışma eklerler birliğin yanına. Hiç hoş değildir. Dayanışma, daha birliğin kurulmadığına, ayrı ayrı olunduğuna işaret eder. Dayanışma söz konusu olduğunda ortak çıkar yoktur da biri fedakarlık edip diğere bir şeyler lutfeder. Asimetrik, duygusal, insani bir durum anlayacağın. Tabii ki fedakarlıkta bulunan, o an bunu kabul etmese de ileride gerektiğinde fedakarlığı karşılığında fedakarlık bekler.

Birlik oluştuğunda dayanışmaya gerek kalmaz. 1 Mayıs çalışanların birliğine karşılık gelir.

* * *

Dayanışmanın birlikten farkı AB'de rahatlıkla gözlenebilir.

Yunan çalışanlar zor durumda. Dayanışma için Alman çalışanlar, kendi kazanımlarının bir bölümünden feragat edip Yunan çalışanların durumunu bir anlık da olsa biraz rahatlatırlar. Ancak rahatlatma anlık, kazanımlardaki kayıp kalıcıdır.

Yunan çalışanlarla birlik içinde olsaydılar Alman çalışanlar, kendilerinin kazanımlarına dokundurmadan sermayenin Almanya'daki kazancından bir bölümünün Yunanistan'a aktarılmasını talep edip bunun için siyaset yürütürlerdi. Tüm ulusların çalışanları birlik içinde olduklarında; uluslara bir bir yüklenip çalışanların ulusal kazanımlarını bir bir aşındırma olanağı kısılr; ki bu, farklı uluslardan çalışanların birlik içinde olmalarını gerektiren ortak çıkarlarıdır.

İspanya'da çalışanların durumu, Yunanistan'dakilerden çok daha kötü. İspanya'da, ulusal birlik diye bir şeyden söz edilebiliyorsa bile yalnızca simgeseldir. Endülüs'tekiler kendi başlarının çaresine bakmak durumundadır; Katalanlar kendi başlarının çaresine, vs vs. Birlik sağlamalarının şu anda olanağı gözüküyor. Dayanışmaları da, sırayla bir onun, bir bunun, bir şunun yitirmesine neden oluyor; o kadar. Halbuki Yunanistan'daki çalışanlar ulusal birliklerini korudukları için direnebiliyorlar.

Dayanışma insani bir durum, birlik ise bir topluluk gerçekliğidir. AB, çalışanların birliğini ortadan kaldırıp yerine renkli mi renkli, süslü mü süslü, bolca albenili bir "dayanışma" koydu. Bunu İspanya'da gözleyebiliyoruz.

* * *

1980'de dünya çapında başlayan liberal atağın Türkiye'deki izdüşümü olan Darbe'den önce Kürtler, yerleşik olarak buldukları yerlerdeki sermayecilik dışı ağır tahakküm ilişkilerinin yanı sıra tarım ve inşaatta mevsimlik işçi olarak ağır sermayeci sömürüye maruz kalıyorlardı. Yalnızca bu durum Kürtleri etkilemiyor Türkiye genelinde çalışanların üzerinde "rekabetçi" bir baskı oluşturuyordu.

Çalışın çalışmasın kadınlar topluluk içinde zayıf durumdaydılar. Çocukların zayıflıklarını

anlatmaya bile gerek yok. Çalışmak durumunda kalan kadın ya da çocuk, üretime erkekten fazla katkı yapsa da çok daha düşük düzeylerde karşılık alıyordu ve aşırı yüklenmeye ya da diğer istismarlara karşı direniş gücü kısıtlıydı.

Dinsel duyarlılıkları istismar edilerek çalışanın, bırakın kazanılacak hakları için mücadeleyi kazanılmış haklarını bile gönüllü olarak kullanmaması sağlanıyordu. İstismara açık dinsel duyarlılıkları olmayanlarsa ağır baskılarla karşı karşıya geliyordu.

Kürtlere, kadınlara, çocuklara ve dinsel duyarlılıklarını istismar ettirmeyenlere uygulanan ayrımcılığa karşı mücadele, Türkiye'deki çalışanların tümünün çalışma koşullarının iyileşmesi ve gelirlerinin artması bakımından kaçınılmaz bir zorunluluk ve ortak çıkardı. Darbe öncesi bu çıkar doğrultusunda birlik sağlandı ve giderek güçlendi. Bu birlik, zaten özel olarak Kürtler için, çocuklar için, kadınlar için ya da din istismarına karşı bir politika yürütülme bile bu sorunlarda azalmaya yol açardı. Bir de bilinçli olarak bu konularda ana mücadele hedefinden hiç sapmadan, pazarlık konusu yapmadan politikalar üretilmesi sayesinde bu sorunların köklü çözümünün çağrı açıldı.

Mükemmel bir şey yoktur; ama Darbe öncesinde ilke olarak ana kaygı çalışanların birliğiydi. Diğer konuların hepsi, çözümlerinin yolu olan bu temel birlik konusuna bağlı değerlendiriliyordu. Darbenin yaptığı birliği parçalamak ve diğer konuları bağımsız biçimde öne çıkarmayı başarmak oldu.

Kürtlere karşı ayrımcılığı haklı çıkarmakta yardımcı olacak ayrılıkçı olaylar Darbe'yle hissedilir olmaya başladı. Kendilerinin Kürt olduklarını, Kürtler için mücadele verdiklerini ileri sürenler, doğrudan insanların yaralanmalarına, sakat kalmalarına ve ölmelerine, fakir ve cahil kalmalarına yol açan olaylara neden oldular. Bunlar Türkiye'de yaşayanlara abartılı biçimde yansıtıldı. Kürtlere karşı ayrımcılığa neden olacak bunca kışkırtıcı olaya karşın ayrımcılık doğrultusunda "ilerleme" oldukça sınırlı kaldı.

Darbe sonrası, kadınlara, çocuklara karşı istismar ile dinsel duyarlılıkların istismarı bir paket halinde "geliştirilme"sine karşın ayrı ayrı öne çıktılar. Bu konularda da "ilerleme"nin

sınırlı kaldığı söylenebilir.

Darbe, çalışanların birliğinin bozulması konusunda başarılı oldu. Artık etnisite, cinsiyet, yaş, dinsel eğilim gibi konular ayrı başlıklar olarak ayrı ayrı kişi ve grupların ayrı ayrı ilgi alanına dönüşmüş durumdadır. Bunlar ve çalışanların ortak çıkarları, nihayetinde birinden azaltılarak diğerinden artırılarak aldı verdi yapılabilecek pazarlık kalemlerine dönüştürüldü. Darbe'den bu yana bu biçimdeki pazarlıklar Kürt sorunu konusundaki göstermelik "ilerleme" bir yana bırakılırsa -ki bu "ilerleme" fiilen özellikle Kürtlerin zararınadır- her bakımdan artan ciddi kayıplarla sürüyor.

* * *

Cinsiyet birleştirmeyi ayırır. Çalışanlar cinsiyet üzerinden birlik sağlayamazlar. Cinsiyet öne çıkıyorsa birlik sarsılır.

Etnisite, yaş, din ve benzerleri de birlik sağlaması gereken çalışanları hep parçalara böler.

1 Mayıs birlik günüdür. Dünya'nın tüm çalışanları çalışma süresi konusunda birleştiydi. Bu birlik sayesinde günlük çalışma süresi 8 saatle sınırlandırıldı. Mücadele önce bir ulusta başladı, sonra diğer uluslara yayıldı. Başarı önce bir ulusta kazanıldı, sonra diğer uluslara yayıldı. Nihai başarı Dünya çalışanlarının tümünün oldu.

Çalışma süresinin sınırlandırılması ortak çıkardır. Hiç kimsenin ücretinde azalma olmadan toplam ücretlerin artırılması ortak çıkardır. Çalışma süresinin kısılması ve ücretin artması, tüm çalışanların üzerinde birleştikleri en temel ortak çıkarlarıdır.

Herkese ücretsiz sağlık hizmeti verilmesi, yaşamlarını sürdürmek için çalışarak para kazanmak zorunda olanların ortak çıkarıdır.

Herkese ücretsiz eğitim olanağının sağlanması, çalışanların çocuklarının geleceği için ortak çıkarlarıdır.

İş kazalarına karşı önlem alınması ve çalışırken hastalanma, yaralanma, sakatlanma ya da

ölme riskinin en aza düşürülmesi çalışanların ortak çıkarıdır.

Çalışanların barınmasının, işini kaybettiğinde kendinin yaşamını sürdürmesi ve sorumlu olduklarına karşı sorumluluklarını yerine getirebilmesinin güvence altına alınması ortak çıkardır.

Çalışanlar ortak çıkarları etrafında birleşmeleri halinde, ortak çıkara bağlı olarak diğer sorunlar hemen dikkatlerini çeker. Diğer sorunlar kendi başlarına çözülmeye çalışıldığında her çözüldü zannedildiğinde daha da ağırlaşır. Birlik içinde hareket edildiğinde, -diğer sorunlar ihmal edilmez ama- diğer sorunlar ihmal ediliyormuş gibi olduğu zaman bile hafifler.

Aslolan birliktir; özelden genele tüm sorunların ortak çıkar doğrultusunda birlikte çözülmesidir.

* * *

Birlik mekânda bulunmaz, zamanla olur -ki ben buna zamanlaki diyorum-. İnsanları bir araya toplamak, koleksiyon yapmak, genellikle birliği sağlamaz. Oradan buradan koleksiyon yapılmış insanların bir meydana birikmesi, amele pazarının çağdaş bir versiyonu gibidir. Bir işe yaramaz mı? Yarar; örneğin işverenler bu koleksiyon içinde kendi seçimlerini değerlendirebilirler.

Benim gözlemleyebildiğim, -neredeyse mekândan tamamen bağımsız olarak- belli bir zamanla ortaya çıkan en güçlü birlik her 10 Kasım'da saat dokuzu beş geçedir.

Fiziksel zaman bakımından eş anlılık olmasa da, -hani tribünlerdeki Meksika dalgası gibi- dünyanın bir ucundan başlayıp dönüp yeniden oraya varıncaya kadar kayan biçimde her Cuma öğle namazı bir başka birlik olanağıdır. Bu olanak, tarih boyunca neredeyse sürekli olduğu gibi günümüzde de ancak bir potansiyel olarak bulunuyor. Çünkü bir yerde Cuma namazında toplananlar -hem de çoğu kez pek de uzakta olmayan- başka bir yerde Cuma

namazında toplananlara karşıdır; Allah'ta ve peygamberinde birleşenler, Müslümanlığın sunduğu bu dünya çapında birlik olanağını birbirleriyle dalaşmak için çarçur ederler.

Bir ulusallık olan 10 Kasım'ı ve benzerlerini, dinsel birliğe karşılık gelen Yahudi, Hıristiyan ve Müslüman saat ve takvimlerindeki özel zamanları bir yana bırakıp dinlerden, uluslardan bağımsız olan Anneler Günü, Sevgililer Günü gibi özel zamanlara -ki buna bugünkü haliyle Yeni Yıl'ı da ekleyebiliriz- baktığımızda hepsinin 1 Mayıs'tan çok sonraları geliştiğini görürüz. Bu da rastlantı değildir; insani olan ne varsa çalışmayla başlar.

1 Mayıs zamandır mekân değildir. 1 Mayıs'ın mekânı tüm dünyadır. 1 Mayıs'a özel bir mekân atfetmek, birliğe uzak dayanışmacı bir zihin çarpıklığını işaret eder.

* * *

Her sene olduğu gibi, tüm dünyada ve Türkiye'de burjuvalar can hıraş 1 Mayıs'a hazırlanırlar. Burjuvalar, simgesel "İşçi Sınıfı"nın ya da başka bir deyişle "İşçi Sınıfı"nın simgelerinin, simgesel "Devlet"e ya da "Devlet"in simgelerine karşı -ki İçişleriydi, valisiydi, emniyetiydi bu konuda kendilerine pas atabilir-, simgesel "Ulus"a ya da "Ulus"un simgelerine karşı "ölümsüz", "ilahi" "savaş"ının simgesel görüntüsünü oluşturabilmek için hazırlanıyor. Hatta simgesel olmak kaydıyla "İşçilerin Birliği"nin bile müsameresi yapılabilir. Şişkin kol pazısı işçiyi, demirden zincirlerin kırılması da özgürlüğü simgeleyebilir; çalışanlar artık yaygın biçimde obez olmuşlar, kelepçeler bile artık plastiktenmiş ne gam.

Burjuva uğraş, yeni bir "dil"le, yeni "renkler"le, yeni bir şeylerle zamanda dönüşümlü olarak aynı şeyleri yineleye yineleye sürer gider. Ancak şimdi içinde bulunduğumuz dönem, burjuva gösteriler aşılarak, burjuva müdahaleler bertaraf edilerek birlikte eylemin koşullarının oluşmaya başladığı -en az beş on yıl, muhtemelen daha uzun süre, kimi iyimser yaklaşımlara göre bir daha silikleşmemek üzere sürecektir- bir dönemdir.

"Meydan" kazanımları, "Kadın" sorunlarının öne çıkarılması, "Kürt sorununa çözüm"ün kutlanması gibi, birlikle -en hafif deyişle- ilgisiz görüntülerin "Medya"da çıkması yoluyla

“algılama oluşturma” için -muhtemelen iyi niyetli olarak- yapılanların, Türkiye'deki çalışanların ulusal birliğini sağlayıp dünya çalışanlarının uluslararası birliğine katılmasının oluşmuş bulunan koşullarına iyi ya da kötü bir etkisi olmaz. Bu 1 Mayıs'ta en azından bunun kıvılcımlarını göreceğimizi umuyorum.

1 Mayıs'ın yeniden Taksim'de kutlanması için mücadele edildiği ve nihayetinde kutlandığı dönemde çalışanların ulusal kazanımlarının ne denli hızlı aşındığını anımsayıp acizane bir öneride bulunmak istiyorum; Taksim'e önem atfedenenler, bu yıl 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlamalarına karşılık olarak Türkiye'deki tüm çalışanların ücretlerine örneğin yüzde 10 zam yapılmasını talep etsinler ya...

1 Mayıs'lara gerek duyulmayacak bir dünya dileğiyle...